

ובסווי היה לו לכף. ובמזין מטולטלת [טבעת] לג-א
 היה עליו [על הכיסוי⁽²⁾] מלמעלן, שבה היה
 מטלטל ומסיר את הכיסוי.

לצורך הקטרת הקטורת, היה צריך להכניס
 עמה להיכל מחתה מלאה בגחלים.

מי שזכה⁽³⁾ לחתות גחלים אלו במחתה, נטל
 את מחתת הכסף, [המחזקת ד' קבין] ועלה
 לראש המזבח החיצון. ופינה את הגחלים
 החיצוניים שהן כבויים אילך ואילך, עד
 שהגיע לפנימיים, שלוחשים מעבר לעבר,
 וחתה מהן ארבעה קבין גחלים.

ירד מן המזבח, ועירן לגחלים ממחתת הכסף
 לתוך מחתה של זהב המחזקת שלשה קבין.
 ומתחילה לא חתה במחתה של זהב לפי
 שהיא מתחסרת מחמת חום האש. והתורה
 חסה על ממונן של ישראל.

ותוך כדי העירוי, נתפזר ממנו הצידה, לצידי
 מחתת הזהב כקב גחלים, ונותרו במחתת

בלבד, שכבר לבשום קודם לכן. ואחר כך
 שהפשיטו מהם את בגדי החול היו מלבישים
 אותם את בגדי הקודש⁽⁸⁾.

וחלונות [תאים] היו שם בלשכת הגזית,
 בתוך החומה. וכתוב עליהם תשמיש הכלים!
 שכל חלון היה מיועד לבגד אחר, וכתבו
 עליו את שם הבגד הנתון בו.

מי שזכה בקטרת, היה נוטל את הכף
 המיוחדת לכך. ואותה הכף דומה לתרקב
 [כלי המחזיק ג' קבין, נוטריקון של "תרי"
 ועוד "קב"] גדול של זהב, והיא מחזקת
 שלשה קבין.

והבזך [כף קטנה] שבו הושמה הקטרת, היה
 נתון בתוכו של הכף הגדול, כשהוא [הבזך]
 מלא וגדוש קטרת. והניחווהו בתוך הכף
 הגדולה⁽¹⁾, בשביל שגדוש הוא בקטרת. ואם
 ישפך ממנה תוך כדי הליכתו, יפול לתוך
 הכף הגדולה.

הקטרה. חק נתן.

8. ורב ששת אמר, בבגדי קדש היו מפיסין.
 ומתניתין קאי על אלו שלא זכו בפיס
 "שמפשיטין מעליהם בגדי קדש, ומניחים עליהם
 את מכנסי הקודש, בשביל שלא יעמדו ערומים,
 ומלבישים אותם בגדי חול. ואחר כך פושטים
 את מכנסי הקדש, ולובשין מכנסי חול.

1. והקשה הרא"ש, והרי הכף חוצץ בין יד הכהן
 לבזך. ותירץ, דכיון דהוי צורך עבודה, לא הויא
 חציצה.

עוד תירץ, דלקיחה על ידי דבר אחר שמה
 לקיחה [באופן שאוחז את הכלי החיצון
 בדפנותיו, ומשתמש עמו כבית יד לכלי הפנימי].
 ומדברי הרא"ש למדנו, דהולכת הקטורת

עבודה היא. ומשום הכי קשיא ליה, דכיון דהכף
 חוצץ ליד הכהן, לא חשיבא כנעשית על ידי
 כהן. חזון איש מנחות כ"ב.

2. אבל הרמב"ם בפירוש המשניות כתב, דהוא
 כיסוי של הבזך. וכבר תמה עליו התוספות יום
 טוב מלקמן פרק ו', דקתני "הכף וכיסויו". אלא
 דבפרק ג' מתמידין ומוספין הלכה ד' כתב,
 דהכיסוי היה לבזך, והמטוטלת היתה על הכף.
 וגריס הרמב"ם "מטוטלת", שהיא חתיכת בגד
 שהיה מכסה בה את הכף בשביל שלא יהיה ריח
 הקטרת נודף [רא"ש], או בשביל נוי [ערוך].
 ובוה מיתוקם שפיר "הכף וכיסויו",
 דאמטוטלת קאי.

3. ולא היו עושים פיס למחתה. אלא הזוכה

הזהב כג' קבים של גחלים לצורך הקטרת. והיה מכבדן לגחלים שנתפזרו(4) לאמת המים שהיתה עוברת בעזרה(5).

ובשבת, שאסור לעשות כן משום כיבוי, [ואף דהיא מלאכה שאין צריכה לגופה, אסורה משום שבות], היה כופה עליהן פסכתר כדי שלא יכוו רגלי הכהנים בגחלים.

והפסכתר היתה כלי גדול, ומחזקת בתוכה לתך [חצי כור]. ושתי שרשרות היו בה. שרשרת אחת, שהוא [הכהן] היה מושך בה כשהיא מלאה באפר המזבח, כשיורד עמה

מעל המזבח. ושרשרת אחת, שהוא [הכהן] השני] שהולך עמו אוחז בה מלמעלה, בשביל שלא תתגלגל! לפי שלא היתה שטוחה בתחתיתה, אלא עשויה כמיץ יורה.

ולשלשה דברים היתה הפסכתר משמשת:

כופין אותה על גבי גחלים בשבת, כאמור.

וכופין אותה על השריץ שנמצא במקדש בשבת! שלא יתטמא בו אדם, ויאסר לשהות בעזרה. לפי שבשבת אי אפשר להוציא(6), משום איסור מוקצה(7).

בקטורת היה אומר לכהן אחר, זכה עמי במחתה! רא"ש. וכן תניא ביומא כב א.

ודעת הרמב"ם בפרק ד' מתמידין ומוספין הלכה ה', שזכה בה הכהן שתרם את הדשן. ותמהו עליו נושאי הכלים מהסוגיא הנ"ל. וכתבו הרדב"ז והמהר"י קורקוס, שטעות סופר היא בדברי הרמב"ם.

4. ואשמועינן נמי בזה, דכיון שנתפזרו על הרצפה נפסלו למחתה. כתבי הגר"ז בשם הגר"ח.

וכתב עוד שם, דשייך לומר כן, רק אי נימא דהמחתה קדושה בקדושת כלי שרת. אבל אי כדברי הירושלמי (הובאו להלן בהערה 5) דכלי חול היתה, אין נפקא מינה במה דנתפזרו. ועדיין כשרים הם למחתה.

5. ואין בזה משום "לא תכבה" דכתיב באש המזבח, כיון דכבר לא חזו למצותן. תוספות, יומא מ"ו: והרא"ש כאן.

ובחד תירוצא כתבו, דמכבדן לאמה רק לאחר שכבו.

ואף משום הפסד קדשים אין בזה, משום דלא קדשו הגחלים על ידי המחתה. שאין מחתה זו

קדושה בקדושת כלי שרת. ודוקא מחתה של גחלים לקטורת יום הכפורים הויא כלי שרת, ומקדשת את הגחלים. תוספות שם בשם הירושלמי.

ובשם רבינו תם כתבו, דאף אם כלי שרת היא, אין כלי שרת מקדשים אלא לדעת.

עוד הקשו התם, דלקדשו הגחלים מכח המזבח, שהרי המזבח מקדש את הראוי לו.

ויש ליישב, דלא מיקרי "ראוי לו", אלא דבר שמצותו להתעכל על המזבח. אבל מערכה שניה, כל עצמה אינה אלא לצורך גחלים לקטורת. מקדש דוד.

6. ופלוגתא היא בסוף עירובין. ולרבי עקיבא התם, כל מקום שחייבין עליו בכניסה בטומאה בכרת, מוציאין אותו אף בשבת. ורק בלשכות שאין חייבים עליהם כרת, כופין עליו פסנתר.

7. ואף דאין בזה אלא איסור שבות דטלטול מוקצה, מכל מקום נאסר במקדש. ואף על גב דאין שבות במקדש, מצינו לכמה שבותים שנאסרו במקדש.

ואין לומר דאית ביה משום מעביר ד' אמות ברשות הרבים. דמלאכה דאורייתא היא. דהרי

הוא יום עבודתו, בשער המזרח של עזרת הנשים [אבל משם ולפנים אין טבולי יום רשאין ליכנס. תוספות, פסחים פ"ב.]. בשביל שידעו הכל שאינם עובדים מפני טומאתם, ולא יחשדום שבמזיד אינם עובדים, לפי שאינם רוצים לבטל ממלאכתם. [או בכדי לביישם, על שלא נזהרו מליטמא. ופלוגתא היא בפסחים פ"ב.⁽⁸⁾]

הדרן עלך אמר להם הממונה

פרק החלו עולים

מתניתין:

א. החלו [הכהנים הנושאים את הקטורת והמחתה] עולים במעלות האולם בדרכם להיכל.

מי שזכה בדישון המזבח הפנימי והמנורה היו מקדימים לפניהם של אלו, להכנס להיכל.

מי שזכה בדישון מזבח הפנימי, וכבר דיחנו קודם לכן, נכנס עתה ונטל את הטני שבתוכו שם קודם את דשן המזבח, מרצפת ההיכל. והשתחוה! שבגמר העבודה היה משתחוה, כעבד שמשמש את רבו, שנוטל רשות ויוצא. ויצא מההיכל.

מי שזכה בדישון המנורה, וכבר היטיב

וכן מורידין בה את הדשן מעל גבי המזבח, להוציאו מחוץ למקדש. [וכבר נתבארו בפרק שני פרטי הוצאת הדשן].

כאשר הכהנים שזכו בקטרת ובמחתה הגיעו בין האולם למזבח, נטל אחד הכהנים את המגרפה [כלי שבמקדש, ואינה אותה מגרפה שגרפו בה את הדשן, וגם לא כלי הנגינה הקרוי "מגרפה". תוספות יום טוב], וזורקה בין האולם למזבח בשביל שתשמיע קול בנפילתה, ויבואו כל הכהנים להשתחוות בעזרה לאחר הקטרת הקטורת.

והיתה המגרפה משמיעה קול גדול, עד שאין אדם שומע את קול הכירו בירושלים, מקול המגרפה.

ולשלשה דברים היתה משמשת מגרפה זו:

א. שכל כהן ששומע את קולה, יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות בגמר עבודת הקטורת, והוא רץ ובא ומשתחוה עמהם.

ב. ובן לוי, כשהוא שומע את קולה, הוא יודע שאחיו הלויים נכנסים לדבר בשיר בשעת ניסוך היין, והוא רץ ובא ומצטרף עמהם.

ג. ראש המעמד של אותו שבוע [שכנגד כל משמרת כהנים היה בבית המקדש מעמד של ישראל. ומיהו ברא"ש כתב "ראש בית אב"], כשהיה שומע את קולה, היה מעמיד את כל הכהנים הטמאים של אותו בית אב שעתה

מכוונים זה נגד זה. רא"ש.

8. והרמב"ם פירש, דאמצורעים שטהרו מטומאתם קאי. שמעמיד אותם ראש המעמד

אין העזרה נחשבת כרשות הרבים, אלא לענין ספק טומאה. אבל לענין רשויות שבת, רשות היחיד היא. כיון דמוקפת מחיצות היא, ודלתותיה נעולות בלילה. וגם אין השערים

ואפילו הכי היה דולק עד הערב. ועדות הוא שהשכינה שורה בישראל.

ואף ד"נרות" כתיב, ואין הטבת נרות פחות משנים — בכל זאת היו מניחים אותו דולק בלא דישון, בשביל לפרסם הנס.

אלא שנס זה היה בזמן שמעון הצדיק. אבל לאחר שמת, היה כבה לפעמים בבוקר, כשאר הנרות. ובאותו זמן שלא התרחש הנס — אם מצאו לנר המערבי שכבה⁽¹⁰⁾, מדרשנו גם כן, ומדליקו ממזבח העולה⁽¹¹⁾: בשביל שיהיה מוכן לערב להדליק ממנו את

חמשה נרות קודם זריקת התמיד, נכנס עתה להיטיב את שני הנרות הנותרים. [שדם התמיד מפסיק בין הטבת חמש נרות לשני נרות, כאמור לעיל].

אם מצא את שני הנרות המזרחיים דולקין, מכבה ומדשן [מסיר את הפתילה והשמן ומקנחו, ונותן בו פתילה ושמן חדשים] את הנר המזרחי [הקיצוני ממזרח], ומניח את המערבי [השני ממזרח] דולק⁽⁹⁾. לפי שממנו היה מדליק בין הערביים את שאר הנרות שבמנורה. ועליו נאמר, "להעלות נר תמיד". שהיה נותן בו שמן כמידת שאר הנרות,

והכי פירושא דמתניתין: לאחר שהטיב חמש הנרות, כשבא להיטיב את שני הנותרים, אם שניהם דולקים, מכבה את המזרחי ומדשנו, ומניח את המערבי דולק. ואחר כך מגביה את הפתילה של המערבי בעודה דלוקה, ומחליף את השמן ושם פתילה חדשה. ואחר כך מדליק את הפתילה החדשה מהישנה. וממנה מדליק את כל הנרות.

ואם כבה אף המערבי, מדשנו ומדליקו ממזבח העולה, וממנו מדליק את כולם. כן היא דרך הרשב"א, על פי התוספות יום טוב.

10. ואף שכבר הדליקו מקודם לכן, בשעה שהטיב את חמשת הנרות [כמובא לעיל בפרק ג'], מכל מקום, כיון שבפעם הראשונה שנכנס היה כבוי ולא אירע בו נס, מכבו השתא ומיטיבו, בשביל לקיים הטבת שני נרות. ברטנורא.

11. ברטנורא. אבל הרא"ש כתב דלא היה מדליקו אלא בין הערביים, יחד עם שאר הנרות והרא"ש עצמו כתב להוכיח כדברי הברטנורא, מהא דקתני לקמן "נטל את הכוז". דמשמע שלא היה בידיו הכוז עדיין. ותמה, הרי

בשער המזרח, להיות מזומנים לזרוק עליהם מדם האשם. ו"משום חשד", היינו כדכתב בפרק י' מתמידין ומוספין הלכה ה': מפני החשד — שידעו הכל שעדיין לא הביאו כפרתן! שלא יחשדום שאינם נכנסים לעזרה משום שאין נכבד בעיניהם המקום, אלא מפני שעדיין לא הורשו להכנס. תוספות יום טוב.

9. והרשב"א בתשובה ש"ט נתקשה בסתירת דברי המשנה, למשנה לעיל בפרק ג'. דהתם קתני דאם מצא לשני הנרות המזרחיים דלוקים מניחם. ואילו הכא קתני דאת המערבי מניח דלוק, אבל את המזרחי מדשן. [אכן, לפירוש הברטנורא במשנה לעיל, לא קשה מידי. ויעויין שם היטב]. ומה הכריח, דההיא מתניתין איירי בהטבת נרות של שחר. ולית ליה להאי תנא, הטבת חמש נרות לחוד והטבת שני נרות לחוד. אלא כל נר שכבה מדשן אותו. וכל הנרות שעדיין דולקין אין מכבם, אלא מניחם עד הערב, ואז מדשנם. ומתניתין דהכא איירי בהטבה שבין הערביים לאותם נרות שלא דישנם בבוקר, מחמת שעדיין דלוקים היו. ובהטבה זו, לכולי עלמא הוא מפסיק בעבודת הקטורת של בין ערביים, בין הטבת חמש נרות להטבת שני נרות מזרחיים.

המנורה כולה⁽¹²⁾.

וכשגמר את הטבת הנרות, נטל את הכוז שלתוכו נתן את דשן המנורה, מהמעלה השניה שבאבן שלפני המנורה [ששם היה מונח מקודם, מעת שגמר להיטיב את חמשה הנרות קודם עבודת התמיד], והשתחוה ויצא מן ההיכל.

ב. מי שזכה בהבאת המחתה של הגחלים לצורך הקטורת, צבר [ערם] את הגחלים על גבי המזבח הפנימי, ורדדן [שטחן] בשולי המחתה שבידו, על גבי המזבח, בשביל שיתפזרו על מקום רחב, ועל ידי כך תמהר הקטרת להשרף ויתמעט עשנה. והשתחוה ויצא.

ג. מי שזכה בקטרת, היה נוטל את הכוז שבו הקטרת, מתוך הכף שהיה נתון בה. ונותנו לאוהבו או לקרובו, שנכנס עמו להיכל לסייעו בכך. והיה אוהבו מערה מן הבזך לתוך חופניו של המקטיר. ואם נתפזר ממנו [מהקטורת] לתוכו של הכף, אף את זה היה נותנו לו אוהבו בתוך חופניו.

ולפי שלא הקטיר מימיו [שהרי לא היה כהן שונה בקטורת, כאמור], היו מלמדים אותו: הרי זהיר כשאתה מפזר את הקטורת, שלא תתחיל לפזרה על הגחלים שמלפניך. אלא התחל מהצד המרוחק, ומשם חזר את ידיך תוך כדי פיזור הקטורת, עד שתסיים בגחלים הקרובים אליך. בשביל שלא תכונה! שאם תתחיל לפזר מהצד הקרוב אליך, יעלה עשן הקטורת, ויכוו ידיך כשתמשיך לפזר כלפי חרץ.

התחיל מרדדן, מפוזרן, לסממני הקטורת, ויצא מיד מההיכל.

לא היה המקטיר מקטיר, עד שהממונה אומר לו: הקטיר!

ואם היה הכהן הגדול מקטיר, היה הממונה אומר לו: אישי כהן גדול, הקטיר!

וטעם הדבר הוא, משום שבשעת הקטרה אסור שיהיה שום אדם בהיכל ואף לא בין אולם למזבח. והממונה היה מזהיר את כולם שיפרשו משם. ולאחר מכן היה מצוהו על ההקטרה.

הדולקים". ולא אתי לאפוקי, אלא שלא להדליק מאש אחרת שבמקדש.

(ודבריו צריכים עיון, דהא לדרך הברטנורא במתניתין דפרק ג', לא ממצות הדלקה איירי התם. ואין ההדלקה היא, אלא בשביל שתהא ניכרת ההפסקה בהטבת הנרות. ועיוין שם היטב).

וכבר נחלקו בזה הרמב"ם והראב"ד בפרק ג' מתמידין ומוספין, הלכה י"ג. שכתב שם הרמב"ם, דאין מדליקים את הנר המערבי אלא ממזבח החיצון. והשיג עליו הראב"ד מכח ההיא מתניתין.

עדיין הוא בידו, דהא השתא סיים להטיב לתוכו את שני הנרות. אלא משמע דהניחו על הרצפה והלך להדליק את הנר המערבי מהמזבח החיצון. ומכל מקום כתב, דלא שמענו כן.

12. דלעולם אין מדליקים את הנר המערבי אלא ממזבח החיצון. משום דכתיב ביה "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה". ודרשינן, אש שכתוב בו תמיד — דהיינו "נר מערבי", דכתיב ביה "להעלות נר תמיד" — תוקד מן המזבח.

וכתב התוספות יום טוב, דבהכרח לאו בדוקא הוא. שהרי לעיל בפרק ג' שנינו, "ומדליקן מן

פרשו כל העם מבין האולם למזבח. ואז הקטיר את הקטורת, והשתחוה ויצא.

הדרן עלך החלו עולים

פרק בזמן שכהן גדול

מתניתין:

ב-ג א. בזמן שכהן גדול נכנס להשתחוות⁽¹⁾ בהיכל לאחר הקטרת הקטורת, שלשה כהנים היו אחוזין בו. אחד בימינו, ואחד בשמאלו, ואחד באבנים טובות שבחשן! [רא"ש]. וברמב"ם איתא, באבני השהם שבכתפות האפורד.

וכיון ששמע הממונה את קול רגליו של כהן גדול [על ידי פעמוני הזהב שבמעיל], כשהוא יוצא מן ההיכל כשגמר להשתחוות, הגביה לו את הפרוכת שלפני פתח ההיכל.

שהיתה הפרוכת פרוסה על הפתח, בזמן שהיה כהן גדול נכנס להיכל. משום שכבוד הוא לכהן גדול להצניע אחריו, בשעה שהוא מתייחד עם קונו. [תוספות יום טוב. ויש מפרשים דקאי על פרוכת האולם].

וקודם נכנס כהן גדול והשתחוה ויצא. ואחר

כך נכנסו אחיו הכהנים, והשתחוו ויצאו.

ב. באו שלשת הכהנים שעסקו בעבודת הקטרת [המקטיר, הזוכה במחתה, והמחזיק בכף], ועמדו על מעלות האולם היורדות לעזרה.

עמדו השנים הראשונים [שזכו בדישון המזבח הפנימי והמנורה], על מעלות האולם, לדרום אותם שלשת אחיהם הכהנים שנועמדו שם עכשיו בצד צפון. שהצפון חשוב יותר, ששם נשחטים קדשי קדשים, הלכך, שם עמדו מקטירי הקטורת שהיא העבודה היותר חשובה. [רא"ש].

והמשה כלים בידם של חמשת כהנים אלו:

הטני ביד אחד — זה שדישן מזבח הפנימי.

והכוז ביד אחד — זה שדישן את המנורה.

והמחתה ביד אחד — זה שהכניס את הגחלים לצורך הקטורת.

והבוז ביד אחד — זה שהקטיר את הקטרת.

והבף וכיפויו ביד אחד — המסייע למקטיר.

ומשם ברכו את העם ברכה אחת! שאת כל שלשת הפסוקים שבברכת כהנים היו

ל': הערה 10), אי אפשר להולמו).

1. ואף על גב דהנכנס להיכל שלא לצורך, לוקה משום "ואל יבא בכל עת אל הקדש", אבל בשביל להשתחוות מותר. דהשתחוייה צורך עבודה היא. תוספות, מנחות כז ב. ומשמע מדבריהם, דדוקא להשתחוייה

וכתב הכסף משנה שם, דלדעת הרמב"ם צריך לדחוק, דאף דקתני בלשון רבים "ומדליקן", קאי רק על הנר המזרחי ולא על נר מערבי. והמקדש דוד כתב לישב דעת הרמב"ם, כמו שכתבנו לעיל בסוגריים. (וצריך עיון, דאין תירוצן זה הולם אלא לדרך הברטנורא. אבל לדרך הרמב"ם בפירושא דההיא מתניתין (יעוין לעיל